

อิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครองและภาวะผู้นำที่มีต่อพฤติกรรม
อันพึงประสงค์ของผู้นำในชุมชนเขตพื้นที่วัดหนองเต่าคำ บ้านดงป่าจั่ว
ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

The Influence of Buddhist Principles of Governance and Leadership
on Desirable Behaviors of Community Leaders in the Area of Wat Nongtaokham,
Ban-Dongpangew, Makhunwan Subdistrict, Sanpatong District, Chiang Mai Province

ณัฐวดีวัฒน์ ตั้งปฐมวงศ์

Nuttawat Tangpatomwong

นักวิชาการอิสระ

Independent scholars

E-mail: nuttikumathaiindia@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 10 เมษายน 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 30 พฤศจิกายน 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 พฤศจิกายน 2567

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านเพศจีออิทธิพลต่อหลักพุทธธรรมในการปกครองภาวะผู้นำ และพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำ ในชุมชนเขตพื้นที่วัดหนองเต่าคำ บ้านดงป่าจั่ว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ และ2) เพื่อศึกษาระดับอิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครองและภาวะผู้นำที่มีต่อพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำ ในชุมชนเขตพื้นที่วัดหนองเต่าคำ บ้านดงป่าจั่ว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการวิจัยเชิงสำรวจของผู้นำในชุมชนเขตพื้นที่วัดหนองเต่าคำ ที่เป็นประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน (เท่านั้น) โดยใช้แบบสอบถาม และใช้สถิติการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และสถิติการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่าปัจจัยด้านเพศไม่มีอิทธิพลต่อหลักพุทธธรรมในการปกครอง ภาวะผู้นำ และพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำ ในชุมชนเขตพื้นที่วัดหนองเต่าคำฯ ระดับพฤติกรรมของปัจจัยในภาพรวมด้านผู้นำภาวะผู้นำ และหลักพุทธธรรมในการปกครองอยู่ในระดับปานกลาง ความแปรปรวนของการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณของปัจจัยในภาพรวมที่ส่งผลต่ออิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครอง ภาวะผู้นำ และพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำอย่างมีนัยสำคัญ และความถดถอยเชิงพหุคูณของปัจจัยในภาพรวมอิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครองที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำ และพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ 0.01 โดยการทำนายผลการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนของการ

วิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณยืนยันว่าตัวแปรอิสระ (เพศ) ไม่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: จังหวัดเชียงใหม่, พฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้ผู้นำในชุมชนเขตพื้นที่วัดหนองเต่าคำ, ภาวะผู้นำ, อิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครอง

Abstract

The Objectives of this Research were 1) to Study Gender Factors Influencing of Buddhist Principles of Governance and Leadership on Desirable Behaviors of Community Leaders in the Area of Wat Nongtaokham, Ban-Dongpangew, Makhunwan Subdistrict, Sanpatong District, Chiang Mai Province and 2) to Study the Level of Influencing of Buddhist Principles of Governance and Leadership on Desirable Behaviors of Community Leaders in the Area of Wat Nongtaokham, Ban-Dongpangew, Makhunwan Subdistrict, Sanpatong District, Chiang Mai Province. The Survey Research was Study of 50 community's leaders in Wat Nongtaokham Area (Only), the population and sample were found that Gender Factor had no Influence on Buddhist Principles of Governance, Leadership and Desirable Behavior of Leaders in the community in the area of Wat Nongtaokham. By using was the questionnaire and using Pearson's correlation coefficient analysis statistics and multiple regression analysis statistics. The Research Results were Showed that the Behavioral Level of the overall factors in leader, leadership, and Buddhist principles in governance were at a moderate level. And the variance of the multiple Regression analysis of the overall factors were significantly affecting the Influence of Buddhist doctrine on governance, leadership and desirable behavior of leaders. And the multiple regression were of the overall factors of the influence of Buddhist principles in governance affecting leadership and the desirable behavior of the leaders with statistical in significance at the 0.01 level. By predicting the variance analysis results of multiple regression analyzes were confirmed that the independent variable (sex) had no statistically insignificant influence on the dependent variable.

Keywords: Chiang Mai Province, Desirable Behaviors of Community Leaders in the Area of Wat Nong- Tao- Kham, Leadership, The Influence of Buddhist Principles of Governance

1. บทนำ

การมี “ผู้นำ” ที่ดี จึงถือเป็นผู้ที่มีความสำคัญยิ่งในการที่จะนำพาหมู่คณะหรือองค์กรไปสู่จุดหมายที่ตั้งงาม คือความสำเร็จลุล่วงตรงตามเป้าหมายที่ได้วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำความสุข ความเจริญรุ่งเรือง และสันติสุขมาสู่ผู้คนที่อยู่ภายใต้การปกครองได้อย่างดีขึ้นนั่นเอง หากสังคมหรือองค์กรใดมีผู้นำ ที่มีความสามารถและมีประสิทธิภาพ สังคมหรือองค์กรนั้นๆ ย่อมสามารถฟันฝ่าวิกฤตหรืออุปสรรคต่างๆ และดำเนินไปสู่เป้าหมาย ที่ตั้งไว้ได้ดี แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าสังคมมีผู้นำที่ไม่มีความสามารถหรือมีประสิทธิภาพ ก็อาจจะส่งผลให้สังคมหรือองค์กรนั้นๆ เกิดความวุ่นวาย เกิดการแย่งชิง หรือนำความหายนะมาสู่องค์กรได้ ดังนั้น จึงเกิดผู้นำที่สำคัญๆ หลายท่านทั้งผู้นำในด้านการพัฒนาประเทศ ดังเช่น พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ผู้นำด้านการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น สตีฟเจอร์จ ที่เป็นผู้นำในการพัฒนาด้านคอมพิวเตอร์ ผู้นำทางศาสนา เช่น พระพุทธเจ้า ศาสดาของพระพุทธศาสนา หรือผู้นำด้านการทำลายล้าง เช่น ฮิตเลอร์ ผู้นำเผด็จการของประเทศเยอรมันนี่ เป็นต้น

ภาวะผู้นำตามแนวคิดทางตะวันตกนั้น สตีเฟน อาร์ โควีย์ (Stephen R. Covey, 2007: 145-146) ได้กล่าวถึงการเป็นผู้นำและผู้บริหารที่มีประสิทธิผล ไว้ที่น่าประทับใจว่า “คนเราทุกคน ควรมีพื้นฐานจากการสร้างและพัฒนาอุปนิสัยที่ดีของตนเองและทีมงานเสียก่อน โดยแนวคิดนี้ได้เขียนถึง ผู้นำเน้นหลักการ เป็นลักษณะของผู้นำยุคใหม่ โดยหลักๆ แล้ว เขาต้องการเสนอแนวการบริหารที่เน้นการใช้ปัญญาและการต้องพัฒนาปัญญาให้เกิดการตระหนักในความจำเป็นของการนำในสังคมยุคใหม่ ที่ไม่ใช่เรื่องของการเอาแพ้อาชนะ เขาเน้นให้คนไม่ต้องหลงทาง ด้วยการมีหลักในการยึดถือหรือมีเข็มทิศชีวิตในการนำทาง แม้ได้มีการหลงทาง แต่อย่างน้อยก็มีเข็มทิศทางปัญญานั่นเอง”

ภาวะผู้นำของตัวผู้นำในทางพระพุทธศาสนานั้น มองว่าเป็นการบูรณาการหลักการทางความคิดที่ดีของคนมาผสมเข้ากับส่วนดีของการบริหารในแบบสากล ซึ่งอาจจะเกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ขึ้น หากรู้จักประยุกต์ใช้ให้ทันยุคทันสมัย ใส่ใจในเทคโนโลยีของยุคระบบดิจิทัล และหากทำเช่นนี้ได้ก็จะสามารถสร้างและพัฒนาภาวะผู้นำ สำหรับพัฒนาองค์กรมีการนำเอาส่วนที่เป็นหลักพุทธธรรม สำหรับผู้นำการปกครองไปปรับใช้ในองค์กรทางด้านการบริหารจัดการ ให้มีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การวางกลยุทธ์ และด้านอื่นๆ เป็นต้น โดยการนำหลักธรรมและคำสอนของพระพุทธเจ้า ไปช่วยแก้ที่ใจคน ด้วยการเน้นไปที่การพัฒนาปัจเจกบุคคล มากกว่าการสร้างระบบ ส่วนระบบที่มีอยู่นั้น ก็ให้ปรับไปตามยุคสมัย เพื่อเอื้อต่อการพัฒนาชีวิตคนทำงานในองค์กรของภาคต่างๆ เป็นต้น เพื่อให้เกิดผู้นำที่สามารถนำพาผู้คน ชุมชน สังคม และองค์กรไปสู่การพัฒนาความผาสุก และเกิดความเสมอภาคต่อผู้คน ชุมชน สังคมได้อย่างพอเพียง อย่างเป็นธรรมที่ยั่งยืน บนฐานของคุณธรรม ความรู้ และสมรรถนะที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน ชุมชน และสังคมให้ยั่งยืนต่อไป

หลักพุทธธรรม ในทางพระพุทธศาสนานั้น มีหลักธรรมอยู่ถึง 84,000 พระธรรมขันธ์ แต่หลักพุทธธรรมในเชิงการปกครองด้านใดที่จะมีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำ พฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำในชุมชน และปัจจัยในเรื่องเพศของตัวผู้นำนั้น จะมีผลต่อภาวะผู้นำการปกครองหรือไม่ จากประเด็นที่ได้กล่าวมา

ทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาเรื่อง “อิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครองและภาวะผู้นำที่มีต่อพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำในชุมชนเขตพื้นที่วัดหนองเต่าคำ บ้านดงป่าจิว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่” ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านเทศมือนิทธิพลต่อหลักพุทธธรรมในการปกครอง ภาวะผู้นำ และพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำ ในชุมชนเขตพื้นที่วัดหนองเต่าคำ บ้านดงป่าจิว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

2. เพื่อศึกษาระดับอิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครองและภาวะผู้นำที่มีต่อพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำ ในชุมชนเขตพื้นที่วัดหนองเต่าคำ บ้านดงป่าจิว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

3. สมมติฐานในการวิจัย

ปัจจัยความแตกต่างระหว่างเพศส่งผลต่ออิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครอง ภาวะผู้นำ พฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำ ในชุมชนเขตพื้นที่วัดหนองเต่าคำ บ้านดงป่าจิว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

4. ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษา “อิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครองและภาวะผู้นำที่มีต่อพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำ ในชุมชนเขตพื้นที่วัดหนองเต่าคำ บ้านดงป่าจิว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่” โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ 2565

ขอบเขตด้านเอกสารและเนื้อหา: ผู้ศึกษาวิจัยใช้หลักฐานข้อมูลปฐมภูมิในพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านอิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครอง และการทบทวนวรรณกรรมจากตำรา หนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ในประเด็นเรื่องภาวะผู้นำที่มีต่อพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำ ตามนัยและกรอบของการวิจัย เพื่อให้ได้เนื้อหาที่มีความชัดเจนและสมบูรณ์ที่สุด

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง: ผู้วิจัยเน้นศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือในการศึกษาค้นคว้าเฉพาะผู้นำในชุมชนเขตพื้นที่วัดหนองเต่าคำ บ้านดงป่าจิว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 50 คน (เท่านั้น)

ขอบเขตด้านพื้นที่: ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในการศึกษาเฉพาะผู้นำ ในชุมชนเขตพื้นที่วัดหนองเต่าคำ บ้านดงป่าจิว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เท่านั้น

ขอบเขตด้านระยะเวลา: ผู้วิจัยกำหนดกรอบระยะเวลา ในการเก็บข้อมูลในการศึกษา จนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ คือเฉพาะผู้นำ ในชุมชนเขตพื้นที่วัดหนองเต่าคำ บ้านดงป่าจิว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 50 คน โดยเก็บรวบรวมข้อมูล ในช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ 2565 (เท่านั้น)

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “อิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครองและภาวะผู้นำที่มีต่อพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำ ในชุมชนเขตพื้นที่วัดหนองเต่าคำ บ้านดงป่าจิว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการกำหนดระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ศึกษาเพื่อครอบคลุมประเด็นที่มีความสำคัญ ดังนี้

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลต่างๆ ที่ได้มาทำการวิเคราะห์ เพื่อนำเสนอปัจจัยอิทธิพลที่ส่งผลตามสมมติฐาน สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ได้นำรูปแบบการวิจัยที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาดำเนินการตามลำดับขั้นตอนต่างๆ ตามรายละเอียดขั้นตอนจำนวน 6 ขั้นตอน ดังนี้ **ขั้นตอนที่ 1:** เป็นการวางแผนการวิจัย โดยระบุปัญหา เป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการกำหนดรูปแบบการวิจัย การจัดเตรียมเครื่องมือวัดตัวแปรต่างๆ **ขั้นตอนที่ 2:** เป็นการสำรวจข้อมูลจากเอกสาร ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “อิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครองและภาวะผู้นำที่มีต่อพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำในชุมชน” โดยพยายามรวบรวมตัวแปรที่สำคัญ เพื่อทำการตรวจสอบว่าตัวแปรใดบ้างที่มีปัจจัยส่งผลต่อตัวแปรต้นและตัวแปรตาม เพื่อสร้างเป็นตัวแบบที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ปัจจัยอิทธิพลที่ส่งผลเชิงสาเหตุและผลของตัวแปรดังกล่าวฯ โดยขั้นตอนนี้จะเริ่มดำเนินการไปพร้อมๆ กับการวางแผนการวิจัยและได้ผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการที่ปรึกษางานวิจัยแล้ว **ขั้นตอนที่ 3:** การสร้าง การทดสอบ และการแก้ไข แบบสอบถาม และการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในขั้นตอนนี้ได้อยู่ภายใต้การแนะนำและควบคุมของคณะกรรมการที่ปรึกษางานวิจัย โดยเริ่มดำเนินการและเสร็จสิ้นการเก็บข้อมูลในระหว่างเดือน มกราคม-กุมภาพันธ์ 2565 **ขั้นตอนที่ 4:** การประมวลผลข้อมูล การลงรหัสข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ หมายถึงการทดสอบสมมติฐานของสถิติ การทดสอบความเที่ยงตรง และการทดสอบความเชื่อได้ของมาตรวัดที่ได้จากการแก้ไขแล้ว โดยขั้นตอนนี้เริ่มดำเนินการในเดือนกุมภาพันธ์ 2565 **ขั้นตอนที่ 5:** เป็นการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากขั้นตอนที่ 4 มาตีความผลของการวิเคราะห์ข้อมูล การหาข้อสรุป และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับตัวแปรที่สำคัญ ที่มีผลต่ออิทธิพลตามปัจจัยต่างๆ (Jigsaw) ในขั้นตอนนี้ ได้ดำเนินการในเดือนกุมภาพันธ์ 2565 **ขั้นตอนที่ 6:** เป็นการเขียนรายงานการวิจัย และนำเสนอรายงานการวิจัยดังกล่าวต่อคณะกรรมการที่ปรึกษา โดยให้คณะกรรมการทุกท่านได้อ่านและให้ข้อเสนอแนะ เพื่อนำมาปรับปรุงรายงานให้มีความสมบูรณ์ เพื่อจะได้จัดทำเป็นรูปเล่มรายงานฉบับสมบูรณ์ ในขั้นตอนนี้ ได้ดำเนินการในเดือนมีนาคม 2565

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ มุ่งเน้นศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างเพื่อการศึกษาค้นคว้าเฉพาะผู้นำ ในชุมชนเขตพื้นที่วัดหนองเต่าคำ บ้านดงป่าจิว ตำบลมะขูนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 50 คน (เท่านั้น)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อศึกษา อิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครองและภาวะผู้นำที่มีต่อพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำ ในชุมชนเขตพื้นที่วัดหนองเต่าคำ บ้านดงป่าจิว ตำบลมะขูนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยรูปแบบสอบถาม ที่นำมาใช้นั้น ได้ประยุกต์และดัดแปลงมาจากการพัฒนา งานวิชาการ หรือแนวคิดเกี่ยวกับความหมาย ประโยชน์ และลักษณะแนวคิดและทฤษฎีในเรื่อง ผู้นำ ภาวะผู้นำ หลักพุทธธรรมในการปกครอง และจะต้องมีการนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการตรวจแก้ไข เพื่อให้ได้เครื่องมือที่สมบูรณ์สำหรับการวิจัยในครั้งนี้

โดยแบบสอบถาม ได้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1: ข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 1 ข้อ (เพศ Nominal Scale)

ส่วนที่ 2: แบบวัดพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำ 5 ด้าน จำนวน 30 ข้อ

ส่วนที่ 3: แบบวัดภาวะผู้นำ 7 ด้าน จำนวน 35 ข้อ

ส่วนที่ 4: แบบวัดหลักพุทธธรรมในการปกครอง 11 ด้าน จำนวน 44 ข้อ

ซึ่งแบบสอบถามในส่วนที่ 2, 3 และ 4 จะใช้มาตรวัดแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Interval Scale) คือ ประเด็นพฤติกรรม (ระดับคะแนน) 5 หมายถึงมากที่สุด, 4 หมายถึงมาก, 3 หมายถึงปานกลาง, 2 หมายถึงน้อยและ 1 หมายถึงน้อยที่สุด ของ (Rensis Likert, 1981: 55)

โดยข้อคำถามรายด้านและรายข้อ มีการกำหนดเกณฑ์ ในการแปลความหมาย โดยมีการให้ระดับค่าคะแนนเฉลี่ยเชิงพฤติกรรม ในแบบสอบถามตอนที่ 2-4 ดังนี้ (1) ระดับค่าคะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 (90.1 – 100.0%) มากที่สุด (2) ระดับค่าคะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50 (70.1 – 90.0%) มาก (3) ระดับค่าคะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 (50.1 – 70.0%) ปานกลาง (4) ระดับค่าคะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 (30.1 – 50.0%) น้อย (5) ระดับค่าคะแนนเฉลี่ย 0.00 – 1.50 (0.0 – 30.0%) น้อยที่สุด ตามหลักเกณฑ์แนวคิดของเบสท์ (Best JW. 1977: 122)

การสร้างเครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการสร้างเครื่องมือนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามลำดับและขั้นตอน ดังนี้ (1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีในเรื่อง ผู้นำ ภาวะผู้นำ หลักพุทธธรรมในการปกครอง (2) สร้างแบบสอบถามโดยขอคำแนะนำจากที่ปรึกษา คณะกรรมการควบคุมงานวิจัย และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา สำนวนภาษา ความรู้ ความเข้าใจอย่างดีด้านเนื้อหาของตัวแปรที่ต้องการวัด เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมเนื้อหาสาระในแบบสอบถามว่า สามารถวัดได้ถูกต้องตรงตามจุดประสงค์ของเนื้อหาที่ต้องการวัด โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-objective congruence: IOC) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มากกว่า หรือเท่ากับ 0.5 สำหรับนำมาใช้ใน

แบบสอบถามและนำมาปรับประยุกต์แก้ไขปรับปรุง (กรมวิชาการ, 2554: 102) (3) นำแบบสอบถาม ที่ได้รับการแก้ไขและปรับปรุงแล้ว ไปหาประสิทธิภาพของแบบสอบถาม ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (4) นำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีการหาค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) โดยวิธีของครอนบาค (Cronbach, L. J. 1954: 202-204) ให้ได้ค่าความเชื่อมั่นมากกว่า ตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป สรุปได้ว่าแบบสอบถามชุดนี้ มีความเชื่อมั่นสูงพอที่จะยอมรับได้และสามารถนำไปใช้ได้จริง ซึ่งค่าของครอนบาค (Cronbach) จากแบบสอบถามในส่วนที่ 2 ในรายข้อ รายด้าน และภาพรวม มีค่าดังนี้ รายข้อมีค่า = 0.899 รายด้านมีค่า = 0.808 และภาพรวมมีค่า = 0.891, ส่วนที่ 3 ในรายข้อมีค่า = 0.945 รายด้านมีค่า = 0.945 และภาพรวมมีค่า = 0.948 และส่วนที่ 4 ในรายข้อมีค่า = 0.981 รายด้านมีค่า = 0.977 และภาพรวมมีค่า = 0.977

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยทำการเก็บข้อมูลจากเฉพาะผู้นำ ในชุมชนเขตพื้นที่วัดหนองเต่าคำ บ้านดงป่าจั่ว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 50 คน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือน มกราคม-กุมภาพันธ์ 2565 (เท่านั้น) โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกตัวอย่างแบบการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น จึงเป็นการเลือกแบบไม่มีกฎเกณฑ์อาศัยความสะดวกของผู้วิจัยเป็นหลักโดยกลุ่มตัวอย่างจะเป็นใครก็ได้ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ และให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยในการให้ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการจัดกระทำข้อมูล โดยนำแบบสอบถาม มาตรวจสอบและให้คะแนนแล้วนำไปดำเนินการลงรหัส และทำการบันทึกลงในสื่อที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปมาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าทางสถิติต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาค่าทางสถิติตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในสมมติฐานนั้น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติด้วยคอมพิวเตอร์ มาช่วยสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ในครั้งนี้ มีดังนี้ (1) ค่าเฉลี่ยของประชากร μ (มิว) (2) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร (Standard Deviation; S.D.) (3) ร้อยละ/สัดส่วน (Proportion: p) คือ การเปรียบเทียบจำนวนย่อยกับจำนวนรวมทั้งหมด (4) ใช้เทคนิคการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-moment Correlation Coefficient; r) และ(5) ใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เป็นต้น

6. สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัยในครั้งนี้ คือเฉพาะผู้นำในชุมชนเขตพื้นที่วัดหนองเต่าคำ บ้านดงป่าจั่ว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 50 คน พบว่า **ปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคล** ด้านเพศชาย จำนวน 26 คน (52.0%) ด้านเพศหญิง จำนวน 24 คน (48.0%) ดังปรากฏตามตารางแสดงผลดังนี้

ปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคล (เพศ)	จำนวน	รวมร้อยละ (%) (N)
ชาย	26	52.0%
หญิง	24	48.0%
รวม	50	100%

ระดับพฤติกรรมของปัจจัยด้านผู้นำ ภาวะผู้นำ และหลักพุทธธรรมในการปกครอง พบว่าระดับพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำ (ด้านมีบทบาทเหนือผู้อื่น มีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.50$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = 0.199) และในภาพรวมของปัจจัยด้านผู้นำ มีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.12$, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = 0.255) มีระดับพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำ อยู่ในระดับปานกลาง, ระดับพฤติกรรมภาวะผู้นำ (ด้านความรู้ในทางธุรกิจ มีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.57$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = 0.332) มีระดับพฤติกรรมภาวะผู้นำ อยู่ในระดับมาก) และในภาพรวมของปัจจัยด้านภาวะผู้นำ มีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.34$, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = 0.344) มีระดับพฤติกรรมภาวะผู้นำ อยู่ในระดับปานกลาง และระดับพฤติกรรมหลักพุทธธรรมในการปกครอง (ด้านหลักสัปปุริสธรรม 7 มีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.49$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = 0.398) และในภาพรวมของปัจจัยด้านหลักพุทธธรรมในการปกครอง มีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.12$, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = 0.389) มีระดับพฤติกรรมหลักพุทธธรรมในการปกครอง อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ดังปรากฏตามตารางแสดงผล ดังนี้

พฤติกรรมของปัจจัยด้านผู้นำ ภาวะผู้นำ และหลักพุทธธรรมในการปกครอง	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	ระดับพฤติกรรม อันพึงประสงค์ ของผู้นำ
ด้านมีบทบาทเหนือผู้อื่น	3.500	0.199	ปานกลาง
ด้านภาพรวมของปัจจัยด้านผู้นำ	3.122	0.255	ปานกลาง
ด้านความรู้ในทางธุรกิจ	3.574	0.332	มาก
ด้านภาพรวมของปัจจัยด้านภาวะผู้นำ	3.344	0.344	ปานกลาง
ด้านหลักสัปปุริสธรรม 7	3.494	0.398	ปานกลาง
ด้านภาพรวมของปัจจัยด้านหลักพุทธธรรมในการปกครอง	3.122	0.389	ปานกลาง

การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนของการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณของปัจจัยในภาพรวมที่ส่งผลต่ออิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครอง ภาวะผู้นำ และพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำ

การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนของการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณของปัจจัยในภาพรวมที่ส่งผลต่ออิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครอง พบว่าปัจจัยในภาพรวมของพฤติกรรมหลักพุทธธรรมในการปกครอง มีค่าการถดถอย (Regression = 7.414), ค่าความคลาดเคลื่อน (Residual = 0.000), (Sum of Squares = 7.414), (df = 49), (Mean Square = 0.000) ค่าความแปรปรวนของปัจจัยในภาพรวมที่ส่งผลต่ออิทธิพลของหลักทศพิธราชธรรม และหลักปาปนิกรรม (Sig. = 0.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังปรากฏตามตารางแสดงผล ดังนี้

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	f	Sig.
1	Regression	7.414	2	3.707	-	0.000 ^a
	Residual	0.000	47	0.000	-	
	Total	7.414	49	-	-	

*0.01

สรุปว่า การทำนายผลการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนของการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ ยืนยันว่าตัวแปรอิสระ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยในภาพรวมของพฤติกรรมหลักพุทธธรรมในการปกครอง มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม คือหลักทศพิธราชธรรมและหลักปาปนิกรรม ของคนในชุมชนเขตพื้นที่วัดหนองเต่าคำฯ เนื่องจากพบว่า ค่า Sig. ของสมการมีค่าเท่ากับ 0.000 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนของการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณของปัจจัยในภาพรวมที่ส่งผลต่ออิทธิพลของภาวะผู้นำ พบว่าปัจจัยในภาพรวมของพฤติกรรมภาวะผู้นำ มีค่าการถดถอย (Regression = 7.414), ค่าความคลาดเคลื่อน (Residual = 0.000), (Sum of Squares = 7.414), (df = 49), (Mean Square = 0.000) ค่าความแปรปรวนของปัจจัยในภาพรวมที่ส่งผลต่ออิทธิพลของด้านความเชื่อมั่นในตนเอง (Sig. = 0.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังปรากฏตามตารางแสดงผล ดังนี้

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	f	Sig.
1	Regression	7.414	2	3.707	-	0.000 ^a
	Residual	0.000	47	0.000	-	
	Total	7.414	49	-	-	

*0.01

สรุปว่า การทำนายผลการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนของการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ ยืนยันว่าตัวแปรอิสระ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยในภาพรวมของพฤติกรรมภาวะผู้นำ มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม คือด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ของคนในชุมชนเขตพื้นที่วัดหนองเต่าคำฯ เนื่องจากพบว่า ค่า Sig. ของสมการมีค่าเท่ากับ 0.000 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

และการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนของการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณของปัจจัยในภาพรวมที่ส่งผลต่ออิทธิพลของพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำ พบว่าปัจจัยในภาพรวมของพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำมีค่าการถดถอย (Regression = 7.414), ค่าความคลาดเคลื่อน (Residual = 0.000), (Sum of Squares = 7.414), (df = 49), (Mean Square = 0.000) ค่าความแปรปรวนของปัจจัยในภาพรวมที่ส่งผลต่ออิทธิพลของด้านมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกให้หน่วยงานดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ (Sig. = 0.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังปรากฏตามตารางแสดงผล ดังนี้

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	f	Sig.
1	Regression	7.414	2	3.707	-	0.000 ^a
	Residual	0.000	47	0.000	-	
	Total	7.414	49	-	-	

*0.01

สรุปว่า การทำนายผลการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนของการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ ยืนยันว่าตัวแปรอิสระ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยในภาพรวมของพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำ มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม คือด้านมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกให้หน่วยงานดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ของคนในชุมชนเขตพื้นที่วัดหนองเต่าคำฯ เนื่องจากพบว่า ค่า Sig. ของสมการมีค่าเท่ากับ 0.000 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณของปัจจัยในภาพรวมอิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครองที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำ และพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำ

การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณของปัจจัยในภาพรวมอิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครองที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำ พบว่าปัจจัยในภาพรวมอิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครองส่งผลต่อปัจจัยในภาพรวมของภาวะผู้นำ (B= 1.000, Std Error= 0.076, T= 13.104, Sig= 0.000, Tolerance=1.000, VIF=1.000) อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังปรากฏตามตารางแสดงผลดังนี้

	B	Std Error	T	Sig	Tolerance	VIF
Constant	1.000	0.076	13.104	0.000	1.000	1.000

**0.01

สรุปว่า ปัจจัยในภาพรวมอิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครองส่งผลต่อปัจจัยในภาพรวมของภาวะผู้นำของคนในชุมชน เขตพื้นที่วัดหนองเต่าคำฯ อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

และปัจจัยในภาพรวมอิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครองส่งผลต่อปัจจัยในภาพรวมของพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำ (B= 1.503, Std Error= 0.037, T= 13.104, Sig= 0.000, Tolerance=1.000, VIF=1.000) อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังปรากฏตามตารางแสดงผลดังนี้

	B	Std Error	T	Sig	Tolerance	VIF
Constant	1.503	0.037	13.104	0.000	1.000	1.000

**0.01

สรุปว่า ปัจจัยในภาพรวมอิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครองส่งผลต่อปัจจัยในภาพรวมของพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำของคนในชุมชน เขตพื้นที่วัดหนองเต่าคำฯ อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การวิเคราะห์สมมติฐานเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตามของปัจจัยด้านเทศที่ส่งผลต่ออิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครอง ภาวะผู้นำ และพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำ พบว่า ปฏิเสธสมมติฐาน คือปัจจัยด้านเทศไม่ส่งผลต่ออิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครองในภาพรวม ปัจจัยด้านเทศไม่ส่งผลต่ออิทธิพลของภาวะผู้นำในภาพรวม และปัจจัยด้านเทศไม่ส่งผลต่ออิทธิพลของพฤติกรรม อันพึงประสงค์ของผู้นำในภาพรวม (r =0.230) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังปรากฏตามตารางแสดงผลดังนี้

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	f	Sig.	r	
1	Regression	0.660	2	0.330	1.312	0.279 ^a	0.230 ^a
	Residual	11.820	47	0.251	-		
	Total	12.480	49	-	-		

*0.01

สรุปว่า การทำนายผลการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนของการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ยืนยันว่าตัวแปรอิสระ (เทศ) ไม่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม คือหลักพุทธธรรมในการปกครอง ภาวะผู้นำ และพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำของคนในชุมชน เขตพื้นที่วัดหนองเต่าคำฯ เนื่องจากพบว่า ค่า Sig. ของสมการมีค่าเท่ากับ 0.279 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

7. อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคล ด้านเพศชาย จำนวน 26 คน (52.0%) ด้านเพศหญิง จำนวน 24 คน (48.0%) สอดคล้องกับแนวคิดของนิขามล พองน้ำ (2557: 45) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาคุณลักษณะส่วนบุคคลพฤติกรรมผู้นำและการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิผลในการทำงาน อธิบายว่า “คุณลักษณะส่วนบุคคลด้านเพศที่แตกต่างกัน มีผลทำให้เกิดประสิทธิผลของการทำงานไม่แตกต่างกัน” อย่างไรก็ตามสาเหตุที่คุณลักษณะที่แตกต่างกัน มีประสิทธิผลของการทำงานไม่แตกต่างกัน ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากในการวิจัยครั้งนี้ สอบถามจากพนักงานที่ทำงานในหลายหลากประเภท ซึ่งในแต่ละที่ล้วนมีการคัดเลือกบุคคลที่มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับงานแตกต่างกัน

ระดับพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำ (ด้านมีบทบาทเหนือผู้อื่น มีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.50$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = 0.199) และในภาพรวมของปัจจัยด้านผู้นำ มีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.12$, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = 0.255) มีระดับพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำ อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับแนวคิดของอุทัย หิรัญโต (2523: 17) ที่ให้ความหมายไว้ว่าผู้นำคือ “ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวก จูงใจ ริเริ่ม ประนีประนอม ประสานงาน โดยอาศัยอำนาจหน้าที่และอำนาจบารมีเป็นเครื่องมือในลักษณะที่เป็นแบบพิธีการและไม่เป็นพิธีการ ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดพลังร่วมของกลุ่มในการปฏิบัติงานซึ่งจะทำให้การบริหารงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้”

ระดับพฤติกรรมภาวะผู้นำ (ด้านความรู้ในทางธุรกิจ มีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.57$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = 0.332) มีระดับพฤติกรรมภาวะผู้นำ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่ว่าการศึกษาภาวะผู้นำในยุคแรกๆ ทำให้เกิดทฤษฎีผู้นำเชิงคุณลักษณะ (Trait Theory) ซึ่งแนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของผู้นำที่มีประสิทธิภาพ เช่น บุคลิกภาพ แรงจูงใจ ค่านิยม และทักษะ แนวคิดนี้มีสมมติฐานว่า คนบางคนมีความเป็นผู้นำโดยธรรมชาติ ซึ่งก็มีนักวิชาการกล่าวถึงจุดอ่อนและจุดแข็งที่สำคัญของแนวคิดนี้ว่า จุดอ่อนของแนวคิดนี้ คือ “การกล่าวถึงลักษณะของผู้นำแต่เพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถอธิบายประสิทธิผลหรือประสิทธิภาพของผู้นำได้อย่างสมบูรณ์ในทุกสถานการณ์ และอาจจะไม่สามารถระบุคุณลักษณะที่แน่นอน และคุณลักษณะร่วมของผู้นำได้ ส่วนจุดแข็งของแนวคิดนี้ คือจะเป็นแนวทางที่สำคัญในการสรรหาผู้นำและเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำที่มีความเหมาะสมได้” (รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2550: 174-175)

และในภาพรวมของปัจจัยด้านภาวะผู้นำ มีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.34$, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = 0.344) มีระดับพฤติกรรมภาวะผู้นำ อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า “สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ลักษณะของการนำก็จะเปลี่ยนแปลงไป แนวคิดนี้จะหารูปแบบการนำที่เหมาะสมและเกิดผลดีในสถานการณ์ต่างๆ ดังนี้ (1) ทฤษฎีผู้นำตามสถานการณ์ของฟิดเลอร์ (Fiedler's Contingency Theory) จากการศึกษาของฟิดเลอร์ (Fiedler) ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะขึ้นอยู่กับความเหมาะสมระหว่างพฤติกรรมของผู้นำ สมาชิก และสถานการณ์ในการปฏิบัติงาน กล่าวคือสิ่งแวดล้อมจะมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของผู้นำ กล่าวคือ (2) ทฤษฎีเส้นทาง-เป้าหมายหรือมุ่งสู่เป้าหมาย (Path-Goal Theory) ทฤษฎีนี้พยายามอธิบายผลกระทบของพฤติกรรมผู้นำที่มีต่อการจูงใจ ความพึงพอใจ และการ

ปฏิบัติงานของสมาชิก” (มัลลิกา ต้นสอน, 2544: 54) และสร้อยตระกูล (ตวิยานนท์) อรรถมานะ (2553: 272) กล่าวว่า “มีการเน้นที่เป้าหมาย โดยดูพฤติกรรมของผู้นำที่แสดงออก เพื่อให้สมาชิกประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของบุคคลและองค์การ ผู้นำที่มีประสิทธิผลจะช่วยให้สมาชิกบรรลุเป้าหมายส่วนบุคคลและองค์การ ผู้นำสามารถเพิ่มแรงจูงใจ ความพึงพอใจแก่ผู้ตามได้ โดยการให้รางวัล (3) ทฤษฎีผู้นำตามสถานการณ์ของเฮอร์เชย์และแบลนชาร์ด (Hersey and Blanchard’s Situation Theory) แนวคิดของทฤษฎี คือประสิทธิผลของผู้นำขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการจับคู่กันระหว่างพฤติกรรมผู้นำกับวุฒิภาวะของผู้ตามหรือของกลุ่ม” “จากการศึกษาของเฮอร์เชย์และแบลนชาร์ด (Hersey & Blanchard) ได้นำแนวคิดของมหาวิทยาลัยโอไฮโอมาประยุกต์ คือพฤติกรรมที่มุ่งสร้างโครงสร้าง (Initiation Structure) และพฤติกรรมที่มุ่งความสัมพันธ์ (Consideration) และอธิบายว่า ภาวะผู้นำแบบต่างๆ ประกอบกับความพร้อมของสมาชิกทำให้เกิดรูปแบบของการทำงานของผู้นำ 4 รูปแบบ คือ แบบสั่งงานหรือบอกกล่าว (Telling) แบบชักจูงหรือนำเสนอความคิด (Selling) แบบมีส่วนร่วม (Participation) และแบบมอบหมายงาน (Delegation) ส่วนที่เกี่ยวกับสถานการณ์ ทฤษฎีนี้พิจารณาประเด็นเดียว คือวุฒิภาวะของผู้ตามหรือของกลุ่ม ซึ่งจะพิจารณาความพร้อมของผู้ตามในด้านความสามารถและความเต็มใจ” (DuBrin, A .J., 2004: 144,146-147)

ระดับพฤติกรรมหลักพุทธธรรมในการปกครอง (ด้านหลักสัปปุริสธรรม 7 มีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.49$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = 0.398) และในภาพรวมของปัจจัยด้านหลักพุทธธรรมในการปกครอง มีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.12$, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = 0.389) มีระดับพฤติกรรมหลักพุทธธรรมในการปกครอง อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับนิยามที่ว่า “สัปปุริสธรรม ถือเป็นธรรมของสัตบุรุษ ธรรมของคนดี ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษมี 7 ประการ คือ 1) ธัมมัญญตา รู้หลักหรือรู้จักเหตุ 2) อตถัญญตา รู้ความมุ่งหมายหรือรู้เหตุผล 3) อตตัญญตา รู้จักตน 4) มัตตัญญตา รู้จักประมาณ 5) กาลัญญตา รู้จักกาลเวลา 6) ปริสัจญตา รู้จักชุมชน สังคม 7) บุคคสัญญตา รู้จักบุคคล คุณธรรม 7 ประการอันเป็นคุณสมบัติภายในตัวผู้นำ ซึ่งมีคุณสมบัติทั้ง 7 ประการนี้ เป็นองค์ประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกันอย่างสมบูรณ์ ที่จะทำให้ผู้นำสามารถจัดการ สามารถปฏิบัติการในภาระงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย” (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2538 :276)

ปัจจัยในภาพรวมของพฤติกรรมหลักพุทธธรรมในการปกครอง มีค่าการถดถอย (7.414), ค่าความคลาดเคลื่อน (0.000), (7.414), (49), (0.000) ค่าความแปรปรวนของปัจจัยในภาพรวมที่ส่งผลต่ออิทธิพลของหลักทศพิธราชธรรม และหลักปาปนิกรธรรม (Sig. =0.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับข้อสรุปในพระไตรปิฎกที่ปรากฏ (ช.ช. (ไทย) 28/675/87) ความว่า “ทศพิธราชธรรม หมายถึงธรรมของนักปกครองสิบประการหลักการของนักปกครอง คุณธรรมผู้ปกครองบ้านเมือง กิจวัตรของนักปกครองควรประพฤติ ตามว่า ทศพิธราชธรรมนั้นมีอะไรบ้าง ตอบว่า ทศพิธราชธรรมมีสิบประการ คือ “ทาน ศีล การบริจาค ความซื่อตรง ความอ่อนโยน ความเพียร ความไม่โกรธ ความไม่เบียดเบียน ความอดทน และความไม่พิโรธ”

และหลักปาปนิกรรม (Sig. =0.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับข้อสรุปของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2554: 96-98) ที่กล่าวไว้ว่า “ปาปนิกรรม 3 ถือเป็นหลักธรรมของการบริหารจัดการ ผู้ที่จะเป็นนักบริหารจัดการที่ดีนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีการบริหารจัดการที่ดี และมีมนุษยสัมพันธ์ดี ปาปนิกัณคะ หลักพ่อค้า, องค์กรคุณของพ่อค้า (Qualities of a Successful Shopkeeper or Businessman) ประกอบด้วย (1) จักขุมา ตาดี คือรู้จักสินค้า ดูของเป็น สามารถคำนวณราคา กะทุนแก้งกำไรแมนยำ (Shrewd) (2) วิจฺจโร จัดเจนธุรกิจ คือรู้แหล่งซื้อแหล่งขาย รู้ความเคลื่อนไหวความต้องการของตลาด ทั้งมีความสามารถในการจัดซื้อจัดจำหน่าย รู้ใจและรู้จักเอาใจลูกค้า (Capable of Administering Business) (3) นิสสยสัมปັນโน พร้อมด้วยแหล่งทุนเป็นที่อาศัย คือเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจในหมู่แหล่งทุนใหญ่ๆ หาเงินมาลงทุนหรือดำเนินกิจการโดยง่าย (Having Good Credit Rating)”

ปัจจัยในภาพรวมของพฤติกรรมภาวะผู้นำ มีค่าการถดถอย (7.414), ค่าความคลาดเคลื่อน (0.000), (7.414), (49), (0.000) ค่าความแปรปรวนของปัจจัยในภาพรวมที่ส่งผลต่ออิทธิพลของด้านความเชื่อมั่นในตนเอง (Sig. =0.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับแนวคิดของ Ivancevich et al. (2008: 428) ที่กล่าวไว้ว่า “ผู้นำบางคนใช้การให้รางวัล เพื่อแลกเปลี่ยนกับความคาดหวังในเรื่องคุณภาพ แต่ผู้นำที่มีบารมี สามารถใช้การจูงใจผู้ตามให้ปฏิบัติงานได้เกินความคาดหวัง ผู้นำที่มีบารมี มีความสามารถพรรณนาความฝันที่ทำให้เกิดพลังการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นผู้นำที่เป็นวีรบุรุษที่สามารถสร้างการจูงใจ และสร้างบรรยากาศที่ทำให้ผู้ตามมีอารมณ์ร่วม มุ่งมั่น ไปสู่วิสัยทัศน์ จึงเป็นส่วนหนึ่งที่สร้างปรัชญาและพฤติกรรมของผู้ตามได้นั่นเอง”

และปัจจัยในภาพรวมของพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำมีค่าการถดถอย (7.414), ค่าความคลาดเคลื่อน (0.000), (7.414), (49), (0.000) ค่าความแปรปรวนของปัจจัยในภาพรวมที่ส่งผลต่ออิทธิพลของด้านมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกให้หน่วยงานดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ (Sig. =0.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับข้อสรุปในความคิดของโรเบิร์ต ไครท์เนอร์ (Robert Kreitner, 1985: 85-86) ได้จัดประเภทและอธิบายลักษณะของผู้นำ ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ “(1) ผู้นำที่เป็นทางการ (Formal Leadership) หมายถึงผู้นำซึ่งได้รับการแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง ได้รับการประกาศให้รับรู้โดยทั่วไปอย่างเป็นทางการ ได้รับการมอบหมายอำนาจหน้าที่เป็นทางการ สามารถที่จะใช้อำนาจที่ติดมาจากตำแหน่ง ทำให้สมาชิกของกลุ่มยอมรับได้ และสามารถที่จะโน้มน้าว ชักจูงผู้ใต้บังคับบัญชาให้เกิดความเชื่อถือและมีความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานตามคำสั่ง (2) ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ (Informal Leadership) หมายถึงตัวบุคคลที่ปฏิบัติการเป็นผู้นำกลุ่ม โดยไม่ได้รับการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ และเป็นผู้ซึ่งไม่มีอำนาจหน้าที่หรือมีฐานะเป็นผู้บังคับบัญชาในองค์การแต่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์นั้น และได้รับการยอมรับนับถือของบุคคลอื่นให้เป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการ เป็นผู้นำที่มีอิทธิพลที่จะชักจูงให้คนอื่นๆ เชื่อถือ เชื่อฟังความคิดความเห็น ตลอดจนเต็มใจปฏิบัติตามความเห็นของตนได้ อันสืบเนื่องมาจากอำนาจหน้าที่และอิทธิพลในทางส่วนตัวบางประการนั่นเอง”

ปัจจัยในภาพรวมอิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครองส่งผลต่อปัจจัยในภาพรวมของภาวะผู้นำ (1.000, 0.076, 13.104, Sig=0.000, 1.000, 1.000) อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า “ทฤษฎีมหาบุรุษ (Great Man Theory) โดยมุ่งอธิบายบุคลิกลักษณะส่วนตัวของผู้นำ โดยเชื่อว่า ผู้นำจะมีคุณสมบัติ ที่แตกต่างจากบุคคลทั่วไป จากการศึกษาผู้นำที่มีความโดดเด่นหลายๆ คน สามารถแบ่งคุณสมบัติที่ค้นพบได้เป็น 3 กลุ่ม คือ (1) ลักษณะทางกายภาพ เช่น ความสูง รูปร่างภายนอก อายุ เป็นต้น (2) ลักษณะทางความสามารถ เช่น ความเฉลียวฉลาด ความรู้ ความสามารถในการพูดในที่สาธารณะ เป็นต้น (3) ลักษณะบุคลิกภาพ เช่น การควบคุม อารมณ์ และแสดงออกทางอารมณ์ บุคลิกภาพแบบเปิดเผย เก๋กึ่งตัว เป็นต้น” (Bryman, 1992: 167) “แต่มีงานวิจัย มากมายที่ขัดแย้งกันและกัน จนไม่สามารถพบข้อสรุปที่ชัดเจน อีกทั้งยังมีการศึกษาที่พบว่า คุณสมบัติของผู้นำไม่สามารถใช้ได้กับทุกสถานการณ์อีกด้วย” (วิภาดา คุปตานนท์, 2544: 241)

และปัจจัยในภาพรวมอิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครองส่งผลต่อปัจจัยในภาพรวมของพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำ (1.503, 0.037, 13.104, Sig=0.000, 1.000, 1.000) อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับแนวคิดของลิปพิทและไวท์ (Lippitt & White, 1953: 123-124) ได้แบ่งผู้นำออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ “(1) ผู้นำแบบเผด็จการ (Autocratic Style) ผู้นำแบบนี้จะรวมอำนาจหน้าที่และการตัดสินใจทั้งหมดไว้ ที่ตัวผู้นำ ผู้นำเป็นคนกำหนดนโยบาย เป้าหมาย เทคนิควิธีการ และออกคำสั่งเกี่ยวกับการปฏิบัติงานทั้งหมด แล้วแจ้งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทราบและนำไปปฏิบัติตาม การมอบหมายงานมีน้อย ขนาดของการควบคุมแคบ การควบคุม ผู้ใต้บังคับบัญชากระทำอย่างใกล้ชิด ความเป็นผู้นำแบบเผด็จการจะให้ความสำคัญเรื่องการออกคำสั่งเป็นสำคัญ (2) ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Style) ผู้นำแบบนี้จะให้กลุ่มของผู้ใต้บังคับบัญชาได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และวิธีการที่จะนำมาซึ่งบรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการ และยังเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแสดงความคิดเห็นในปัญหาต่างๆ (3) ผู้นำแบบเสรีนิยม (Laissez – Faire Style) ผู้นำแบบนี้ จะให้คำแนะนำโดยทั่วๆ ไป และปล่อยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาอิสระที่จะทำหน้าที่ หรือมีบทบาทในการกำหนดแนวทางที่จะนำมาใช้ในการปฏิบัติงานด้วยตนเองตามความต้องการของพวกเขา ปัญหาที่สำคัญของความเป็นผู้นำแบบนี้ก็คือ การขาดผู้นำที่มีความแข็งแกร่ง กลุ่มของผู้ใต้บังคับบัญชาจะไม่มี การควบคุมและการสั่งการ ทุกคนจะปฏิบัติงานในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม”

ปัจจัยด้านเพศไม่ส่งผลต่ออิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครองในภาพรวม สอดคล้องกับบทความวิชาการของ ประยงค์ แสนบุราณ (2557: 139) ความว่า “พระพุทธศาสนามีหลักธรรมในการปกครองอยู่หลายประเด็น เช่น อปรีหานิยธรรม ทศพิธราชธรรม จักรวรรดิธรรม ราชสังคหธรรม อคติ เป็นต้น หลักธรรมเหล่านี้ล้วนแต่เป็นหลักการการปกครองอันจะนำไปสู่ความเจริญมั่นคงของรัฐและความผาสุกของประชาชน ทั้งนี้ นอกเหนือจากหลักธรรมในการปกครองแล้ว พระพุทธศาสนายังพูดถึงคุณธรรมของนักปกครองเอาไว้อีกด้วย เพราะนักปกครองนอกจากมีหลักธรรมในการปกครองแล้ว นักปกครองจำเป็นต้องมีคุณธรรมในการปกครอง เพราะคุณธรรมจะช่วยให้ นักปกครองทำการปกครองได้

อย่างมีประสิทธิภาพ ประชาชนจะรักประเทศชาติสงบ ประชาชนมีความเป็นอยู่อย่างผาสุก และมีความหวังในชีวิต ยิ่งไปกว่านั้น นานาอารยประเทศทั้งหลายก็จะยอมรับความมั่นคงของประเทศที่ผู้ปกครองใช้หลักธรรมในการปกครอง และชื่นชมกับผลสำเร็จของการปกครองนั้น”

ปัจจัยด้านเพศไม่ส่งผลต่ออิทธิพลของภาวะผู้นำในภาพรวม และปัจจัยด้านเพศไม่ส่งผลต่ออิทธิพลของพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำในภาพรวม ($r = 0.279$) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับแนวคิดที่พบว่ารูปแบบภาวะผู้นำแนวใหม่ สารระสำคัญที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำแนวใหม่ คือเน้นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และผู้นำที่มีบารมี โดยเฉพาะแนวคิดที่เกี่ยวกับผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformation Leadership) เป็นแนวคิดภาวะผู้นำที่โดดเด่นที่สุด เช่นการศึกษาของ ไบรแมน (Bryman, 1992: 107) ได้ศึกษาความแตกต่างระหว่างทฤษฎีและการวิจัยผู้นำแบบดั้งเดิมกับผู้นำแบบใหม่ พบว่า “ผู้นำแบบดั้งเดิม (Old Leadership) เป็นผู้นำที่ไม่มีบารมี (Non Charismatic Leadership) ผู้นำการจัดการ หรือผู้นำการแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership) เน้นการจัดการ/ผู้จัดการ (Management/Managers) เป็นผู้นำที่ไม่มีวิสัยทัศน์ (Non Visionary Leadership) ส่วนผู้นำแบบใหม่ (New Leadership) ผู้นำที่มีบารมี (Charismatic Leadership) เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) มีภาวะผู้นำ/ผู้นำ (Leadership/Leader) เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (Visionary Leadership) สารระสำคัญของแนวคิดผู้นำแบบใหม่ในปัจจุบัน จึงเปลี่ยนจุดเน้นโดยให้ความสำคัญที่แตกต่างของภาวะผู้นำในอดีต”

8. องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย

ผู้นำถือเป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้า อาจเป็นบุคคลที่ได้รับการมอบหมายโดยการเลือกตั้ง หรือแต่งตั้งให้นำกลุ่มมีอิทธิพลต่อสมาชิก และกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม มีบทบาทสำคัญในการนำกลุ่มให้สามารถดำเนินงานจนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และในการเป็นผู้นำได้นั้น ต้องมีภาวะผู้นำ ตามกระบวนการที่ผู้นำใช้อิทธิพล หรืออำนาจหน้าที่ในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการบอกและชี้แนะ สั่งการ หรืออำนวยความสะดวกเพื่อโน้มน้าวจิตใจผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุด เพื่อให้การดำเนินงานขององค์การบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันในการถ่ายทอดแนวคิดไปสู่การปฏิบัติ บทบาทภาวะผู้นำ มีความหมาย 3 ส่วน ได้แก่ (1) บทบาทที่ได้มาพร้อมตำแหน่ง เป็นบทบาทที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับตำแหน่ง (2) บทบาทที่เป็นความคาดหวัง ของบุคคลที่เกี่ยวข้อง เป็นบทบาทที่บุคคลที่เกี่ยวข้องคาดว่าบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น จะมีแบบแผนพฤติกรรมที่สอดคล้องกับแผนที่กำหนดไว้ (3) บทบาทที่ปฏิบัติจริง เป็นบทบาทหรือพฤติกรรมที่แท้จริงที่บุคคลปฏิบัติ ซึ่งอาจสอดคล้องกับบทบาทที่ได้มาพร้อมตำแหน่งหรือตามความคาดหวังของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ประเภทของผู้นำแยกตามประเภทหรือชนิดของผู้นำตามคุณลักษณะ ดังนี้ 1) ผู้นำที่มีการบริหารแบบรวมอำนาจและผู้นำที่มีการบริหารแบบกระจายอำนาจ 2) ผู้นำที่เป็นทางการ และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ 3) ผู้นำแบบเผด็จการ ประชาธิปไตย และแบบเสรีนิยม 4) ผู้นำที่ยึดเอากฎเกณฑ์เป็นหลัก ผู้นำที่ยึดอุดมการณ์ และผู้นำที่ยึดการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ บนฐานคิดของการมีหลักธรรมเบื้องต้นที่ชาวพุทธยึดถือคือ ศีล 5 แต่เราจะเห็น

ว่าข้อห้ามในศีล 5 นั้นเป็นข้อห้ามเฉพาะกายกับวาจา แต่หลักพุทธธรรมที่จะนำไปสู่การสร้างกุศล และถือเป็นข้อห้ามความวิบัติหรือความชั่วครบทั้ง 3 ช่องทางกล่าวคือ 1) กายสุจริต 3 ได้แก่ ไม่ทำให้ชีวิตสัตว์ตกลง ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤตินอกใจในกาม 2) วจีสุจริต 4 ได้แก่ เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ เว้นจากการพูดเพื่อจ้อ และ 3) มโนสุจริต 3 ได้แก่ ไม่โลภอยากได้ของคนอื่น ไม่คิดอาฆาตบ่อนทำลาย มีความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม จะเห็นว่าความเชื่อ ในหลักกุศลธรรมเป็นข้อห้ามทางกาย วาจา และใจ โดยมีผลการปฏิบัติเพื่อความสงบสุขภายนอก และความสงบสุขของจิตใจตนเอง คือความสุกกายและสุขใจนั่นเอง

9. ข้อเสนอแนะการวิจัย

1) ควรทำการศึกษาในเรื่องตัวแปรตามของปัจจัยด้านเพศ หลักพุทธธรรมในการปกครอง ภาวะผู้นำ และพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำ ให้มีกลุ่มตัวอย่างที่มากขึ้น เพื่อจะได้ผลการศึกษารวมถึงเชิงสาเหตุและผลที่เพิ่มมากขึ้น

2) จากการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ทราบว่าปัจจัยในภาพรวมอิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครองที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำ และพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำมีนัยสำคัญทางสถิติที่สะท้อนถึงความเชื่อมโยงและสอดคล้องของตัวแปรทั้ง 3 อย่างมีเหตุและผลและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3) การวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ทราบว่าปัจจัยด้านเพศไม่ส่งผลต่ออิทธิพลของหลักพุทธธรรมในการปกครอง ภาวะผู้นำ และพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของผู้นำ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรเพิ่มจำนวนตัวแปรต้นและตัวแปรตามให้มากขึ้น เพื่อที่จะได้ผลการศึกษาในเชิงของปัจจัยที่แตกต่างจากงานวิจัยชิ้นนี้ และควรทำการศึกษาวิจัยในเชิงผสมผสานเพื่อจะได้ทราบผลการเชื่อมโยงในมิติต่างๆ อย่างลุ่มลึก และควรใช้เทคนิคทางสถิติขั้นสูงเพื่อทดสอบหาปัจจัยที่มีความแตกต่างต่อไป

บรรณานุกรม

- ณิชามล ฟองน้ำ. (2557). การศึกษาคุณลักษณะส่วนบุคคลพฤติกรรมผู้นำและการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิผลในการทำงาน. การค้นคว้าอิสระ, บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ประยงค์ แสนบุราณ. (2557). หลักธรรมในการปกครองของพระพุทธศาสนา. บทความวิชาการ, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ม. ขอนแก่น, 31 (3) ก.ย. - ธ.ค. 57.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2538). พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร: มหาคณาจารย์ราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). ทางออกจากระบบเศรษฐกิจที่ครอบงำสังคมไทย พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก. 2554.
- มัลลิกา ต้นสอน. (2544). พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ด้านสิทธิการพิมพ์.

รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2550). **มนุษย์สัมพันธ์: พฤติกรรมมนุษย์ในองค์การ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิภาดา คุปตานนท์. (2544). **การจัดการและพฤติกรรมองค์การ**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรังสิต.

สร้อยตระกูล (ตี๋ยานนท์) อรรถมานะ. (2553). **พฤติกรรมองค์การ: ทฤษฎีและการประยุกต์**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อุทัย หิรัญโต. (2523). **การปกครองท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

Bryman, A. (1992). **Charisma and Leadership in Organizations**. London : Sage.

Best, J. W. (1977). **Research in Education (3rd ed)**. New Jersey: Prentice hall Inc.

Cronbach, L. J. (1954). **Essentials of Psychological Test (5th ed.)**. New York: Harper Collins.

Covey, Stephen R. (2007). **The 7 Habits of Highly Effective People Powerful Lessons in Personal Change**. New York: A Fireside Book.

DuBrin, A .J. (2004). **Leadership Research Findings, Practice, and Skills**. New York: Houghton Mifflin.

Ivancevich, J.M., Konopaske , R.,& Matteson ,M.T. (2008). **Organization Behavior and Management (8th ed.)**. New York: McGraw -Hill.

Kreitner, R. (1985). **Organizational Behavior Modification and beyond**. Glenview, IL ScottForesman.

Likert, R. (1981). **Likert scale**. Retrieved April 11, 2022, [Online], Source data : from www.bestwitted.com/? tag=likert – scale.

White, R., & Lippitt R. (1953). **Leader Behavior and Member Reactions in Three “Social climates” in Group Dynamic**. Evanston ll, Row Peterson.